

וְלִכְבוֹד הַפְּלוֹסוֹפִיָּה סֵבֶרֶן בִּלְבָב
וְגַם אֶתְדַמְעֵהָ מִלֵּ

חֲדוֹפֵי עֲלוֹת חֲמַנְתָּ

אֶלְדוֹדוֹבְרָא וְחַמְ

מעבר לדף: צילום כתר ארם צובה (מלכים א יח לו)

עורו נא חביבי, כי עת הזמיר הגיע,

למלך אל עבר הוילון להריע

בנועם נעים זמירות, פינו נמלא שירות, נעלוז ברקיע עוזו,

למלך כלהבת להט

באמרי שפר נהגה, נשחק ונשעשע, וסביב ראשינו נכתיר,

למלך לחבוש פאר

נרוץ כצבי זבולה, לענר נזר תפילה,

למלך ולהעלות עולה

ויהי בעלות המנחה

עיונים

בענין עליית

התפילה למרומים

וירידת השפע

לארץ על

ידה

עטרה ויטמן

כיתה ט' 41

טבת תשע"א

תוכן העניינים

פתיחה – ויהי בעלות המנחה

חלק א

פרק א – אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי

פרק ב – הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין

פרק ג – ענני ה' ענני, ענני באש ענני במטר

חלק ב

פרק א – ויגש אליהו הנביא ויאמר...וידעו העם הזה כי אתה ה' אלקים

פרק ב – תפילת מורי זקני בעל השער אפרים זצ"ל

חלק ג

פרק א – לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה

פרק ב – לקבל על עצמו מצות ואהבת לרעך כמוך

פרק ג – להתפלל מתוך שמחה יתירה

סיום – ותפל אש ה'

ביבליוגרפיה

פתיחה – ויהי בעלות המנחה

נאמר במלכים א'¹, "ויהי בעלות המנחה, ויגש אליהו הנביא ויאמר, ה' אלקי אברהם יצחק וישראל, היום יודע כי אתה אלקים בישראל ואני עבדך, ובדבריך עשיתי את כל הדברים האלה. ענני ה' ענני, וידעו העם הזה כי אתה ה' אלקים וגו'".

ומה שנאמר שם "ויהי בעלות המנחה", מלבד פשוטו המורה על עת העלאת קרבן מנחה, יש בו גם כדי לרמוז על מהות התפילה בכלל, שהיא מנחה המוגשת ומוקרבת על ידי האדם, העולה למעלה אל המרומים, כמו שכתוב בגמרא¹¹, "מאי כרום זלות לבני אדם, אמר ליה אלו דברים שעומדים ברומו של עולם וכו'", ופירש רש"י, "דברים שעומדים ברומו של עולם, כגון תפילה שעולה למעלה". ועל ידי התפילה העולה למרומים יורדת שפע על הארץ, וכמו שנאמר בהמשך הפרשה במלכים א'¹¹, "ותפל אש ה' וגו'". והשאלה נשאלת, כיצד עולות התפילות למרומים, ואיזה כוחות מיוחדים טמונים בכל תפילה ותפילה המסוגלים להוריד את השפע המיוחד לה.

בחלק הראשון יבואר הדרך בו עולות התפילות למרומים, והכוחות המיוחדים בתפילות מסוימות המסוגלים להוריד שפע מיוחד.

בחלק השני יתואר תפילות מיוחדות של אליהו הנביא, ושל מורי זקני בעל שער האפרים זצ"ל, שטמונות בהן רגישות נפלאה לזולת.

בחלק השלישי יבוארו עצות להתחזקות בענין התפילה, המיוסדות על דברי חז"ל, הרשב"א, והג"ר חיים ויטל.

חלק א

פרק א – אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי

תפילות העולות השמימה על ידי מלאכי השרת אין לאומרן בלשון ארמית, משום שאין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמית, וכמבואר בשולחן ערוך בהלכות ביקור חולים, "כשמבקש עליו רחמים, אם מבקש לפניו יכול לבקש בכל לשון שירצה, ואם מבקש שלא בפניו, לא יבקש אלא בלשון הקדש"¹, וכתב הט"ז שם "בכל לשון שירצה, ולא שייך כאן אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמי, דשכינה עם החולה שנאמר 'ה' יסעדנו על ערש דוי', ועל כן אין צורך אז למלאכים".² ונשאלת השאלה, למה אין המלאכים נזקקין ללשון ארמית?

ונראה לבאר על פי דברי הגר"א, בענין מה שאמרו חז"ל שחייב אדם להשלים פרשיות התורה עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום "ואפילו עטרות ודיבן"³, כלומר אפילו עטרות ודיבן שאין בהם תרגום, אלא אף בלשון ארמית נקראים עטרות ודיבן. ושאל הגר"א, למה אמרה הגמ' "עטרות ודיבן" דוקא, שהן שתי עיירות בעבר הירדן, היה לגמרא לומר שמות אחרים כגון ראובן ושמעון וכדומה, שאף בלשון ארמית נקראים ראובן ושמעון.

ותירץ הגר"א, שענין התרגום ביחס ללשון הקודש הוא אותו הענין של עבר הירדן ביחס לארץ הקודש, ומשום שלשון ארמית דומה מאד ללשון הקודש, ואין בה טומאת שאר לשונות, אולם אין בה קדושת לשון הקודש ממש, אלא יש בה מקצת קדושה מעין קדושת לשון הקודש. וכן עבר הירדן אין בה טומאת ארץ העמים, אולם אין בה קדושת ארץ ישראל ממש, אלא יש בה מקצת קדושת ארץ ישראל. ולכן אמרה הגמרא שצריך לתרגם אפילו "עטרות ודיבן", שהם בענין הארצות מה שתרגום ארמית הוא בענין הלשונות, עד כאן דברי הגר"א.

ונראה שהצורך לדבר זה, כלומר למצב שאינו לגמרי חול ואינו לגמרי קודש אלא כבין השמשות של מקצת קדושה, הוא משום שתכלית האדם להיותו מהלך ועולה דרגה דרגה במעלות הרוחניות, כמו שנאמר בענין האדם "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה"⁴, וידוע הוא שאדם כדי לעלות במעלות הרוחניות צריך לעשות כן בהדרגה, ואם לא ילך בהדרגה אלא יקפוץ בקפיצה אחת לא ישיג שום מעלה במעלות הקדושה. ולכן, באדם הרוצה להשיג מעלת לשון הקודש, בלתי אפשרי שישגיגה כראוי אם יקפוץ מטומאת שאר לשונות לקדושה גמורה של לשון הקודש, אלא בהכרח צריך לעלות בהדרגה באמצעות תרגום ארמית תחילה, שהוא מעין לשון הקודש, ויש בו מקצת קדושה, ורק לאחר מיכן יעלה ממקצת קדושה של התרגום אל הקדושה הגמורה של לשון הקודש.

ונראה שכן הוא בכניסת בני ישראל לארץ הקודש, בכדי להשיג מעלת ארץ הקודש, היה בלתי אפשרי שיעלו בני ישראל מטומאת ארץ העמים בקפיצה אחת למעלת קדושה גמורה של ארץ ישראל. ולכן היו צריכים לנסוע תחילה דרך עבר הירדן, לעלות בהדרגה למקום שיש בו מקצת קדושה, ורק משם לעלות לארץ הקודש בקדושה גמורה.

ונראה שזה ביאור מה שכתוב ב"ז שם ש"אין מלאכי השרת נזקקין ללשון ארמית" ^{viii}, היות והמלאכים עומדים ואינם הולכים כמבואר בפסוק שם, "ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה" ^{ix}, שהמלאכים נקראים עומדים, שאין להם בחירה, ואינם יכולים לעלות במדרגות הרוחניות, לכן אין המלאכים מבינים ענין זה של הדרגה, ומשום כך אין המלאכים מבינים ואינם נזקקין ללשון ארמית.

פרק ב – הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין

כתוב בגמרא ^x, "הרוצה שיחכים ידרים, ושיעשיר יצפין, וסימניך שלחן בצפון ומנורה בדרום", והשאלה נשאלת, מה הקשר בין הפונה בתפילתו לרוחות דרום וצפון ולבין כח התפילה להוריד שפע החכמה ועשירות.

ונראה בביאור ענין זה, שהעבודות במקדש נעשו כדי להוריד שפע מלמעלה, כמו שנאמר, ^{xi} "מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עלתיך וכו', בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך".

והרי ישנן ארבע רוחות, מזרח דרום מערב צפון, כהילוך השמש. לשון מזרח משום שזריחה במזרח. לשון דרום משום שהשמש עולה אחר כך לדרום, שהוא מלשון "דר רום" ששם השמש דר ברום השמים. לשון מערב משום שהערב שמש במערב. ולשון צפון משום שבליילה השמש בצפון, ששם השמש צפון ונסתה, כמו שנאמר, ^{xii} "הולך אל דרום וסובב אל צפון וגו', ופירש רש"י, "הולך אל דרום, לעולם ביום, וסובב אל צפון, לעולם בלילה".

ונראה שענין ד' רוחות כנגד ד' יסודות, מזרח אדמה, צפון מים, דרום אש, מערב רוח.

ולכן מזבח אדמה במזרח כנגד יסוד האדמה, לעורר שפע כפרה על האדם שנוצר מן האדמה מתחת מקום המזבח.

ולכן שולחן בצפון כנגד יסוד המים, ששם נתמעט כח האש משום שהשמש צפון, וממילא נתרבה כח המים שהוא היפוכו של האש, ושם השולחן כדי להוריד שפע המטר שממנו מתברך הלחם.

ולכן אש המנורה בדרום כנגד יסוד האש, ומשום שברוח דרומית ישנו ריבוי כח האש, משום שבדרום השמש דר ברום שמים, וכוחו במלוא עוזו. ונראה דארץ הדרום בארץ ישראל מקרי ארץ הנגב על שם ריבוי כח האש בה, ולכן היא מנוגבת מן המים. והמנורה בדרום כדי להוריד שפע חכמת התורה הנמשלה לאש, כמו שנאמר ^{xiii} "כי נר מצוה ותורה אור וגו'".

ולכן ארון במערב כנגד יסוד הרוח, להוריד השראת השכינה, שהשראת השכינה במערב כמבואר במדרש, ^{xiv} "שכינה במערב לפיכך היה הארון במשכן במערב", והשראת השכינה עניינו ליסוד הרוח כמו שנאמר, ^{xv} "כי אם ברוחי אמר ה' צבאות", ופירש רש"י, "אני אתן רוחי על דריוש ויניח לכם לבנות וכו'".

נמצא, שהפונה בתפילתו לרוח הדרום, יש כח בתפילתו להוריד השפע המיוחד לרוח הדרום, והוא שפע חכמת התורה שיסודו כח האש, ולכן סימנך מנורה בדרום.

והפונה בתפילתו לרוח הצפון, יש כח בתפילתו להוריד השפע המיוחד לרוח הצפון, והוא שפע העשירות שיסודו כח המים במטר.

פרק ג – ענני ה' ענני, ענני באש ענני במטר

נאמר במלכים א' ^{xvi} שהתפלל אליהו הנביא "ענני ה' ענני", ובתרגום יונתן שם כתוב "ענני באש ענני במטר." והשאלה נשאלת מדוע התפלל אליהו שירד שפע האש ושפע המים דוקא?

ונראה לבאר מה שהתפלל שירד שפע המים, שהרי נאמר ^{xvii} "מפי עליון לא תצא הרעות והטוב, מה יתאונן אדם חי גבר על חטאיו", כלומר שהשפע יורד רק על ידי התעוררות של מעשה האדם, לכן בהכרח סיבת עצירת הגשמים היא מצד מעשה האדם. והרי מבואר בקריאת שמע שענין עצירת גשמים הוא מצד חטא עבודה זרה, כמו שנאמר, ^{xviii} "והיה אם שמוע תשמעו אל מצותי...לאהבה את ה' אלקיכם...ונתתי מטר ארצכם בעתו... השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם, וחרה אף ה' בכם, ועצר את השמים ולא יהיה מטר וגו' ". כלומר, חטא עבודה זרה גורמת לחרון אף, וחרון אף גורמת לעצירת גשמים.

ונראה שענין חרון אף הוא מצד ריבוי כח האש, כמו שנאמר, ^{xix} "באף ובחמה ובקצף גדול וגו'", ומשום שאדם הכועס מתחמם, ואדם שטבעו להתחמם נוטה אל הכעס. ועל ידי עבודה זרה נהיה חרון אף למעלה, ומשום שנאמר בעבודה זרה, ^{xx} "כי ה' אלקיך אש אכלה הוא קל קנא", שעבודה זרה מעוררת מדת הקנאה למעלה שיסודה כח האש. ונראה שעל ידי ריבוי האש למעלה נעצרת הגשמים, ומשום שכח המים היפוך כח האש, וככל שנתרבה כח האש נתמעט כח המים בהכרח, וכמו שמצינו בארץ הנגב שמנוגבת מן המים משום ששם נתרבה כח האש כדלעיל. נמצא, אם "עבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם", דבר זה גורם לריבוי האש ד"וחרה אף ה' בכם", וממילא כתוצאה של ריבוי האש מתמעט כח המים, "ועצר את השמים ולא יהיה מטר".

ובדורו של אליהו טעו אחר הבעל לעבוד עבודה זרה, ונראה שעל ידי זה גרמו לריבוי האש דחרון אף, וממילא לעצירת גשמים. וכדי לסלק החרון אף ולהוריד המטר, היה צריך אליהו תחילה לסלק החטא של עבודה זרה. ונראה שזה הענין במה שהתפלל אליהו, "ענני במטר", כלומר שיאמינו בני ישראל בה, ובכך יסתלק חטא עבודה זרה, וממילא יסתלק ריבוי האש של החרון אף, וממילא ירד המטר בהכרח.

ונראה משום הכי אמר אליהו לאחאב, ^{xxi} "כי קול המון גשם" אף קודם שירדו הגשמים, שהרי רק אח"כ שלח אליהו את נערו לראות האם יש עב הענן, ומשום שהיה אליהו בוטח שאם יסתלק חטא עבודה זרה, וממילא החרון אף, יבא הגשם בהכרח.

ונראה לבאר מה שהתפלל אליהו שירד שפע האש, משום שמדת האהבה יסודה בכח האש, כמו שנאמר, ^{xxii} "כי עזה כמות אהבה וכו' רשפיה רשפי אש שלהבתיה, מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה וגו'", ונראה שהתפלל אליהו שיוחלף ריבוי

כח האש של חרון אף בריבוי כח האש של אהבת ה' לישראל, כדי שעל ידי זה תתעורר אהבת ישראל לה, שהרי על ידי אהבת ה' לישראל מתעוררת אהבת ישראל לה כידוע.

ונראה שזה מה שנענה אליהו שם כמו שנאמר, ^{xxiii} "ותפל אש ה'", והיינו ה"שלהבת י-ה" של רשפי אש האהבה. ונראה שזה מה שאמר אליהו שם, ^{xxiv} "ואתה הסיבות את לבם אחרנית", ופירש רש"י, "בידך היה להכין לבבם אליך", כלומר, אם תעורר אהבתך אליהם, בכך תתעורר אהבתם אליך. ונראה שלכן הקריב אליהו בבמה בהר הכרמל דוקא, ש"כרמל" מורה על ענין ריבוי כח האש, כמו שנאמר, ^{xxv} "אביב קלוי באש גרש כרמל".

חלק ב

פרק א – ויגש אליהו הנביא ויאמר וכו' וידעו העם הזה כי אתה ה' האלקים וגו'

כתוב בפסוק, ^{xxvi} "ויגש אליהו הנביא ויאמר... וידעו העם הזה כי אתה ה' האלקים וגו'", ופירש רש"י, "וכשתשלחני לבשרם לעתיד לבא, יאמינו בי אם היום תענני".

והשאלה נשאלת, הרי אליהו הנביא בא יום אחר קודם למלך המשיח, כמו שכתוב בגמרא, ^{xxvi i} "תא שמע הריני נזיר ביום שכן דוד בא, מותר לשתות יין בשבתות ובימים טובים ואסור לשתות יין כל ימות החול וכו', שאני התם דאמר קרא הנה אנכי שולח לכם את אליה

הנביא וגו', והא לא אתא אליהו מאתמול וכו', ופירש רש"י, "לפני בא יום ה', לפני ביאת בן דוד יבא אליהו לבשר." ואם כן, מדוע היה צריך אליהו להתפלל תפילה מיוחדת שיאמינו בו ישראל כשיבא לבשר על ביאת המשיח, והלא בין כך ובין כך יבא משיח למחרת אפילו אם לא יאמינו לאליהו, ואיזה צרה יש בזה?

ונראה שמזה אנו רואים עד כמה אדם מחויב להיות רגיש לצרת הזולת, ועד כמה כח התפילה של מי שעושה כן, שהרי אין שמחה בעולם כבשורת הגאולה, כמו שאנו אומרים בתפילה, ^{xxvii} "והביאנו לציון עירך ברנה, ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם", וכל צרה יגון ואנחה של כל אחד ואחד מישראל שרשה בחרבן בית מקדשנו כידוע, ואם כן האמונה של ישראל בבשורת אליהו יש בו לשים קץ לצרותינו, ובה אפילו יום אחד יש בו חשיבות רבה וגדולה, ולזה התחנן אליהו שאם יעננו ה' בירידת האש בהר הכרמל, יאמינו ישראל כשיבא לעתיד לבא לבשר בשורת הגאולה, ובכך יוכל בעוד יום אחד קודם, להסיר מכל אחד ואחד מישראל אנחת נפשו ויגון לבבו, ובזכות תפילה זו נענה מיד ב"תפיל אש ה' וגו'".

פרק ב – תפילת מורי זקני בעל השער אפרים זצ"ל

הסבא של הסבא רבה שלי היה הרב אבנר לוברבוים זצ"ל, שהיה נין ונכד לבעל נתיבות המשפט רבינו יעקב לוברבוים מליסא זצ"ל. הסבא של הנתיבות היה החכם צבי, רבינו צבי בן יעקב אשכנזי זצ"ל, והסבא של החכם צבי (אבי אמו), היה רבינו אפרים הכהן, בעל השער אפרים זצ"ל, שישב בבית דין יחד עם הש"ך בוילנא (ולשער אפרים היה כתב יחוס עד לאהרן הכהן).

מורי זקני בעל השער אפרים נפטר בגיל צעיר יחסית, על ידי מעשה נורא, כאשר בנו הגדול יחזקיהו נפטר ר"ל במגפה בגיל צעיר, ובתוך ימי האבל חלה בנו הקטן יהודה אף הוא במגפה הנ"ל, ונטה למות, והתפלל מורי זקני לה' שיקח נפשו תחת נפש בנו, ונתקבל תפילתו, וכך מסופר על ידי בנו הג"ר יהודה בהקדמה לספר שער אפרים,

"והנה בימים האלה ימים של צער בשנת תל"ח לפ"ק בזמן המגפה וריתחא, תכפו עלינו רעות רבות וצרות, צרה אל צרה נגשה, וזה יצא ראשונה בעו"ה בנו הגדול הוי אחי אחי"רם על כל ברכה ותהלה, כקרני ראמים מנושא, מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, נכספה וגם כלתה נפשי והכספיים הפריד איש מעל אחיו במיתה חטופה, מחט"ף לחזקיהו בחלותו לקחתו בא הנושה, בע"ש קודש ביום מיתת שמואל הרמתי כ"ח לאייר בא למנוחתו במטלי שמשא, הוא הגביר החכם המרומם הולך תמים ופועל צדק, ראשון הוא לכל דבר שביקדושה, הראש ומנהיג ופרנס דק"ק אובו יע"א, כהר"ד יחזקיהו הכהן זצ"ל אבן הראשה, אוי לרבנות שמקברת את בעליה, בן שלשים שנה בעומדו לפני מלך מלכו של עולם, הצור תמים בכל מעשה, וזה לך האות מאת ה' אשר הוא עושה, הן כל אלה ראתה עין אבי מורי זצוק"ל, אוי לעינים שראוהו בכך וכו', ולמשמע און דאבה נפשנו, שבשבעה ימי אבל אחי, נהייתי ונחליתי מכותיה אנושה, כי באה עד יהוד"ה מכת המגפה, והודעתיו לי בלחישא, ויהי כשמעו הרב"ד הזה, התעטף בטליתו וכפיו פרושות השמים בתחנה ובקשה, וכך היה אומר הכהן גדול בתפלתו, אנא השם, יהי נפשי תחת נפש בני, ידידי יחידי בן זקונים הוא לי, הקשיבה נא ועשה, מי יתן מותי תחתך, בזכות יצחק אבינו הנעקד כשה וכו'".

ושמעתי שמספרים, שמודי זקני הקריב נפשו משום שלא יכול היה לראות בצרת אשתו מורתי זקנתי, אשר באבלה על איבוד בנה הגדול חלה בנה הקטן ונטה למוות, והציע לה מודי זקני ליכנס תחת בנם, ואמרה שדבר זה לא תוכל לבקש ממנו, אז נתעטף בטליתו והתפלל לתת נפשו תחת בנו, ונתקבלה תפלתו. ואנו רואים מזה עד כמה אדם חייב להשתתף בצרת הזולת, עד כדי מסירות נפש ממש, ומה גדול כח תפילה כזו, אשר מיד נתקבלה, ובנו יהודה הבריא מחליו בעת שמודי זקני הלך לעולמו.

על פי פניו של המלך המשיח

אנא יי' הושיעה נא . אנא יי' הצליחה נא .

פתח לי שערי בח'ן צדק אביא כפ אירתי יי' : ושפתיו תרנגנה :

על בן קרא שמו יהודה זה השער ליי' צדיקים באו מבטילה וברנה :

הוצאת דוד מלכותו ודוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

ספר
שער
אפרים

משאלות ותשובות להרב הכולל .

שר התורה . חי חסיד חי עניו כהלל . בוצינא רבנא . הואן הפסידם
 בחסידות ובתורה . ראוי היה שהשם נה עליו השלח . פרנא
 רבנא נאון עזנו אסקלריא המאירת . אפרים סב ת ארון כהנא
 רבא קרישא ויק רח . מק"ק ווילנא . חב דרין . וכו'
 עדין וקרוש לברכה לחיי עת"ב נפשו צדורה . אשר ורהה כמשה קהלות
 קדושות אור תורתו וכן וכו' . ולכס"ף יטו נתקבל לרב ולמורד .
 לעת"ק ירושלים . חבנר ותכונן בימינו בסתרת . ואחר פטירתו קם בנו
 הקטן יאר"ה ועור לקרא . והלך בדרך ישראל . לק"ס ט"ל דאביו באוהרת .
 ומסע יי' בקול יהוה"ה ועור מצדו חיה לו לעזרה . בעת צרה . וזכה לסדר
 תורה ותקדוש ונורא . בתוך עת"ק זאת ירושלים נור הפארז . הכינת
 ונס הקרה . לכבוד סר אביו הואן ועק"ל סרח וינע בנימו ובטאורו ובלבו
 נשברת . וכמה הרפתקאות ערו עליו עד שהוציאו לאורתי . באשר
 בחקרפתו עיבות ושטורה . ונגד ד'טורים פוטורים באבניו פו יקרה .
 לד שערים שער א"ה . שער דעה י' שער נשים . שער הסטנס סוורה י'
 ועשה סתרות לשערים שיהיה נקל על המעיין למצוא
 מוקשו וכפיו יהיה שגורה .

נרפס פה קק וולצבאך

CUM LICENTIA SERENISSIMI.

החת המעלה מעלת אדוננו הרוכס כרוסואינוס אינוסטים
 מפאלץ נראב השם ירום הורו וינדל ארנותו ויאר"ך ימים אמן :

פי' המחוקק כהר"ד חסד בר חנוי סרגל ז"ל המסכת כלף

ולתי הו' הלהו ביום י' יום שנא כי שני נפשים ביטוב ה' חסור רחמי שהא
לבן שמח לבי' לפ"ק

הכנין ומקוון ומו
 ירד מלכס"ו וסוכרו

חלק ג

פרק א – לעולם יהא אדם זהיר בתפילת המנחה

מן הראוי לאדם להיזהר מאד להתפלל תפילת מנחה בכוונה, וכמו שכתוב בגמרא, ^{xxix} "אמר רבי חלבו אמר רב הונא, לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה, שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת מנחה שנאמר, ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר וגו', עכ"ל. וכתב הרשב"א, ^{xxx} "דע כי שעת מנחה עת מרוצה בימים, וכמו שיש עתים מרוצים בשנה כעשרת ימי תשובה שבין ראש השנה ליום כיפור, והוא שאמרו בפרק קמא דברכות לעולם יהא זהיר בתפלת המנחה שהרי אליהו לא נענה אלא בתפילת המנחה, גם בדניאל כתיב, והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון מועף אלי כעת מנחת ערב." ואנו רואים דבר נפלא, שמה כתוב בענין תפילת עשרת ימי תשובה, ^{xxxi} "דרשו ה' בהמצאו קראהו בהיותו קרוב", גם שייכת לתפילת המנחה בכל יום ויום.

פרק ב – לקבל על עימנו מצות ואהבת לדעך כמוך

ועצה טובה וחשובה נתן הג"ר חיים ויטל, שעל ידי מצות אהבת כל אחד מישראל תפילת האדם מסוגלת מאד להוריד שפע על ידה, וזה לשונו, ^{xxxi i} "קודם שיסדר האדם תפילתו בבית הכנסת מפרשת העקידה ואילך, צריך שיקבל עליו מצות ואהבת לדעך כמוך ויכווין לאהוב כל אחד מבני ישראל כנפשו, כי על ידי זה תעלה תפילתו כלולה מכל תפילות ישראל, ותכף לעלות למעלה לעשות פרי", ופרי התפילה היינו השפע הנובע ממנה.

פרק ג – להתפלל מתוך שמחה יתירה

ועוד עצה חשובה נתן הג"ר חיים ויטל, עצה המיוחדת לתפילה וגם לשאר המצוות, והוא להתפלל מתוך שמחה, וזה לשונו, ^{xxxi i i} "אסור לאדם להתפלל תפילתו בעצבון, ואם נעשה כן אין נפשו יכול לקבל האור העליון הנמשך אליו בעת התפילה וכו', אבל בשאר התפילה נמשך לו נזק נפלא גדול על ידי עצבותו, אבל צריך להראות לפניו יתברך הכנעה גדולה ואימה ויראה, אמנם תהיה בשמחה יתירה, ואם משמשו בעצבות עבודתו נמאסת לפניו, וכמעט שיעיקר המעלה והשלמות בהשגת רוח הקודש תלויה בדבר זה, בין בעת תפילתו ובין כשעושה מצוה משאר המצוות, וכמו שאמרו בגמרא ברכות ל' יהוה דהוה קא ברח טובא וכו' ואמר תפילין קא מנחנא, ואל תבוז לדבר זה כי שכרו גדול מאד". ונראה שמקור דבר זה ממה שכתוב, ^{xxxi v} "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב וגו'", וכן ממה שכתוב אצל אלישע ששרתה עליו רוח הקודש רק מתוך השמחה, ^{xxxi v} "והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'".

סיום – ותפל אש ה'

תפילת אליהו נענתה ב"ותפל אש ה' ותאכל את העולה וגו'", והוא אות ומופת של השראת השכינה, אשר בעקבותיה אמרו ישראל "ה' הוא האלקים, ה' הוא האלקים".

וכן מצינו ענין השראת השכינה על ידי ירידת אש על המזבח במופת במה שכתוב אצל משה רבנו ואהרן הכהן במשכן,^{xxxvi} "ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח את העלה ואת החלבים, וירא כל העם וירדו וגו'". ועל זה כתוב בשיר השירים, "הנך יפה דודי אף נעים"^{xxxvi i}, "פירש רש"י, "אף נעים, שעברת על פשעי והשרית שכינתך בתוכי, וזהו קילוס של ירידת האש (ויקרא ט) וירא כל העם וירדו".

ונראה שזה תכלית כל התפילות, השראת השכינה ודיבוק בה, כמו שאמר דוד המלך נעים זמירות ישראל,^{xxxvi i i} "ויהי נעים ה' אלקינו עלינו וגו'", ואמר^{xxxix} "אחת שאלתי מאת ה' אותה אבקש שבתי בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעים ה' ולבקר בהיכלו".

יה"ר שתעלו תפילותינו למרומים, ועל ידן תשרה השכינה במעשה ידינו תמיד, אמן וכיה"ר.

ביבליוגרפיה

- ⁱ י"ח לו, לז
ⁱⁱ מסכת ברכות דף ו
ⁱⁱⁱ יח לח
^{iv} שולחן ערוך יורה דעה של"ה, ה'
^v ט"ז שם ס"ק ג'
^{vi} ברכות ח' ע"ב
^{vii} זכריה ג ז
^{viii} ט"ז שם ס"ק ג'
^{ix} זכריה ג ז
^x בבא בתרא כה
^{xi} שמות כ כא
^{xii} קהלת א ו
^{xiii} משלי ו כג
^{xiv} לקח טוב בראשית א יד
^{xv} זכריה ד ו
^{xvi} יח לז
^{xvii} איכא ג לח
^{xviii} דברים יא יג
^{xix} דברים כט כז
^{xx} דברים ד כד
^{xxi} מלכים א יח מא
^{xxii} שה"ש ת, ו ז
^{xxiii} מלכים א יח לח
^{xxiv} מלכים א יח לז
^{xxv} ויקרא ב יד
^{xxvi} מלכים א יח לז
^{xxvii} עירובין דף מג
^{xxviii} תפילת שלש רגלים
^{xxix} מסכת ברכות דף ו'
^{xxx} תשובה חלק ה' סימן א'
^{xxxi} ישעיה נה ו
^{xxxii} נגלות ר' חיים ויטאל – ערך תפילה

^{xxxiii} שם

^{xxxiv} דברים כח מז

^{xxxv} מלכים ב ג טז

^{xxxvi} ויקרא ט כד

^{xxxvii} א טז

^{xxxviii} תהלים צ יז

^{xxxix} תהלים כז ד